

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3

Nr.

Wilno, dn. 7 maja

1931 roku.

438.

T r e ś ć n u m e r u :

I. ZAAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

	Dział.	Str.
1. Prasa litewska o podwyższeniu ceł niemieckich.	I.	1.
2. Wystąpienie "Koen.Hart.Ztg." przeciwko Litwie.	"	"

K r o n i k a .

3. Delegacja litewska na sesję Ligi Narodów.	"	2.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

4. Zmiany w ustawie paszportowej.	III.	"
5. Projekt ustawy o zebraniach publicznych.	"	3.
6. Szczegóły nowej ustawy o samorządach kowieńskich.	"	"
7. Konferencja narodowców powiatu Kowieńskiego.	"	4.
8. Ukaranie księdza.	"	"
9. Nowy zarząd Związku Dziennikarzy.	"	"
10. Kompozytor Szymkus - dyrygentem Opery.	"	"
11. Wyjazd zagranicę Ministra Obrony Kraju.	"	"
12. Dokoła zamykania organizacyj przez władze.	"	"
13. Przymus szkolny.	"	5.
14. Kongres Eucharystyczny.	"	"
15. Dementi p.o. szefa policji litewskiej w sprawie zaprzeczeń "Rytasa".	"	"
16. Jubileusz rektora uniwersytetu kowieńskiego.	"	"
17. Odszkodowanie wywłaszczonego obszarnika Zubowa.	"	"
18. Powrót pfor.Birżyszki.	"	"

VII. SPRAWY KLAJPEDZKIE.

19. Agitacja rewizjonistyczna na łamach tygodnika niemieckiego.	VII.	"

-----0000000000-----

--0000\$0000--

I. ZAGADNIENIA POLITYKI GOSPODARCZEJ.

Prasa litewska o podwyższeniu cła niemieckich.

"Lietuvos Aidas":

W ciągu ostatnich trzech lat niemiecka taryfa celna została podniesiona z 17 do 23 procentów swej wartości importu. Obecnie te i tak już nadmierne cła zostały znacznie podwyższone, tak, że równają się one dwukrotnej cenie zboża, 80 proc. ceny nierogacizny, 50% ceny gęsi i t.d. Zwyżkę opłat uchwalono na żądanie Landbundu, lecz zarządzenie to było w programie ogólnej polityki Niemiec, dążącej do wzmocnienia produkcji krajowej i całkowitego uniezależnienia się od zagranicznego importu. Znamiennym jest, iż zarządzenia te są podejmowane wówczas, gdy w Genewie tak wiele się mówi o unji pan-europejskiej, o gospodarczej solidarności narodów, stabilizacji i zniesieniu opłat celnych oraz udzieleniu poparcia państwom rolniczym.

Zrozumiałem jest, że sytuacja Niemiec, posiadających ogromną armję bezrobotnych i obciążonych długami zagranicznymi oraz splatami reparacyjnymi, jest nadzwyczaj trudna. Lecz z drugiej strony, niedopuszczalnym jest całkowite ignorowanie żywotnych interesów państw ościennych, które może narazić na szwank dobre z nimi stosunki. Nieludzkie bowiem cła Niemiec burzą życie gospodarcze och północnych sąsiadów, dla których bezużytecznymi się staną traktaty handlowe, gdy handel zmuszony będzie zamrzeć.

W ciągu lat ubiegłych Litwa wypłaciła na cła niemieckie około 25 milj. litów, zaś przy obecnym podwyższeniu taryfy eksport do Niemiec stał się już niemal niemożliwy. Mamy jednak nadzieję, iż Niemcy nie odmówią sąsiadom poparcia i znajdą sposób, by stosunki z nimi nie przeistoczyły się w wyzysk. Dobre stosunki polityczne mogą się pomyślnie rozwijać tyl o wówczas, gdy nie są wypełnione jedynie pięknymi słowami, lecz opierają się na zasadach gospodarczej współpracy.-

"Lietuvos Žinios":

Urzędówka zapewnia, że wszystko w Litwie dzieje się pomyślnie, a jeżeli nawet przyznam że coś jest nie w porządku - odpowiedzialność za to zwała na stronnictwa opozycyjne i na sejm. Ze specjalnym upodobaniem kruszy ona kopje o traktat handlowy z Niemcami, wykazując, jak na dłoni, że zapewnia on Litwie ogromne korzyści, dając jej gwarancję zbytu niektórych produktów.

I oto nadchodzi wiadomość o niesłychanym podwyższeniu taryfy celnej właśnie na te produkty, które stanowią eksport litewski do Niemiec. Urzędówka cieszy się z formalnej strony traktatu, zawierającego zasadę największego uprzywilejowania, lecz w praktyce "uprzywilejowanie" to bynajmniej optymistycznie nie uspasabia. Cła niemieckie są nieustannie podnoszone. Gdy państwa europejskie wystosowały protest przeciwko polityce celnej Niemiec, Litwa w akcji tej udziału nie wzięła, lecz nie zyskała przez to żadnych względów w Niemczech. Z ciosów, zadawanych przez Niemcy litewskiemu eksportowi, wnosić można, iż traktat handlowy nie posiada podstaw realnych. Traktat zasadniczo jest konieczny, lecz ważnym jest, jak jest ułożony i jakie korzyści zapewnia. Fakty świadczą, że nie wszystko idzie tak pomyślnie, jak urzędówka dowodzi.

Wystąpienie "Koen.Hart.Ztg" przeciwko Litwie.

Jak podaje "Dzień Kowieński" Nr.100 z dn.5 maja r.b.,

występuje "Koen.Hart.Ztg." w jednym ze swych ostatnich numerów przeciwko Litwie, zarzucając jej odrzucenie propozycji niemieckiej przekazania za-

targt litewsko-niemieckiego Sądowni Rozjemczemu, wydalanie Niemców z Litwy i t.d. Zarzuty "Koen.Hart. Ztg." podajemy poniżej w streszczeniu:

Członek poselstwa niemieckiego w Kownie zostaje obdarzony orderem, a Niemcy, którzy już w ciągu wielu lat mieszkają w Litwie, zostają z tego kraju wydalen. Wypadałoby, aby w Kownie raz na zawsze zdano sobie sprawę z tego, iż rząd niemiecki, który dotychczas na wszstkich międzynarodowych konferencjach ujmował się za Litwą, będzie musiał wobec takiej polityki ze strony Litwy całkowicie zmienić stanowisko. Postawa Litwy w żadnym wypadku nie jest objawem siły. Nawet największe państwa nie uważały za poniżające podporządkowanie się sądowni rozjemczemu.

Angielski członek Trybunału Haskiego nie tak dawno zwrócił się w izbie gmin do angielskiego ministra Spraw Zagranicznych z zapytaniem, czy zarzuty czynione Litwie przez Kłajpedzian zostały już przez Trybunał rozważone. Interpelant otrzymał odpowiedź, iż o ile kwestja kłajpedzka nie zostanie rozstrzygnięta na przyszłej sesji Rady Ligi Narodów, rząd angielski wypowie się za tem, aby została przez Trybunał Haski rozstrzygnięta.

Co do odczuć prasy litewskiej w sprawie popierania Litwinów pruskich i zakładania w Prusach szkół litewskich, jako w kraju zamieszkałym przez 60 tys. Litwinów, inscenizatorów tej niebezpiecznej agitacji należałoby wystawić pod zimny prysznic, o ile usiłują wpłynąć dziś na opinię społeczną tak wielkimi łgarstwami. Każdy wykształcony europejczyk wie dziś, iż te litewskie zapewnienia są wierutnym szwindlem. Prusy nie mają szkół litewskich, ponieważ nigdzie tam niema distatecznej ilości litewskich dzieci. W całych Prusach Wschodnich lista litewska zebrała podczas ostatnich wyborów do reichstagu jedynie około 1000 głosów. Jest bardzo wątpliwem czy nawet tylżycey Litwini znajdują dzieci dla planowanych przez nich szkół litewskich. Litwinom należałoby raczej troszczyć się o szkolnictwo niemieckie w Litwie. Litwa w istocie ma około 40 tys. chłopów niemieckich, którzy całkowicie lojalnie zachowują się względem państwa litewskiego i jedynem ich żądaniem jest zachowanie kultury niemieckiej i szkół niemieckich. Rząd litewski nie robi jednak sobie z tą sprawą wiele zachodów. Litwa nie ma ani jednego niemieckiego seminarjum nauczycielskiego i przez to szkodzi sobie samej, ponieważ Litwini niemiecocy mogliby być pośrednikami w dziedzinie kultury i nauki między Litwą i Niemcami.

K r o n i k a .

Delegacja litewska na sesję Ligi Narodów. Jak podaje "Memeler Dampfboot" Nr.103. odjedzie w dn. 13 maja delegacja litewska na sesję Ligi Narodów do Genewy. Na czele delegacji litewskiej stać będzie Minister Zaunius.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNETRZNEJ I ŻYCIE SPOŁECZNE.

K r o n i k a .

Zmiany w ustawie paszportowej. Dzień Kowieński" Nr.100, powołując się na "Sekmadienis", podaje, że na posiedzeniu w dn.2 maja, uchwalił Gabinet Ministrów następujące uzupełnienia do ustawy paszportowej: Obywatele litewscy, którzy wykroczyli przeciwko ustawie, udając się do państw, do których podróż nie jest dozwolona w wydanych im paszportach lub zezwoleniach ulegną w trybie administracyjnym karze grzywny do 1 tys.litów z zamianą na 2-miesięczny areszt.

Obywatele litewscy, którzy przebywali w obcych państwach europejskich dłużej niż 6 miesięcy, zaś w państwach pozaeuropejskich dłużej niż 1 rok i w ustalonym trybie nie zarejestrowali się w litewskim poselstwie, przedstawicielstwie lub konsulacie, po powrocie do Litwy ulegną w trybie administracyjnym karze grzywny do 1 tys.litów z zamianą na dwumiesięczny areszt.

tów z zamianą na dwumiesięczny areszt.

Osoby winne: a/ przekroczenia linii administracyjnej bez odnośnych zezwoleń, b/ w jakikolwiek sposób dopomagające do przekroczenia linii administracyjnej, c/ posiadające zezwolenie na przekroczenie tej linii, lecz przebywające tam dłużej, niż to przewiduje zezwolenie, w trybie administracyjnym ulegną karze grzywny do 1 tys. litów z zamianą na 2-miesięczny areszt.

Projekt ustawy o zebraniach publicznych. Dzień Kowieński w Nr.100, powołując się na "Idisze Sztimme", podaje, że Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zakończyło już opracowanie projektu ustawy o w sprawie zebrań publicznych.

Według projektu ustawy wszystkie zebrania są zasadniczo zezwolone. Organizatorowie zebrania winni jednak przed zwołaniem jego zawiadomić o nim odpowiedni komisariat policyjny. Policja będzie mogła zakazać zebrania, o ile będzie miała uzasadnione podstawy do przypuszczenia, iż jest ono niebezpieczne dla spokoju i porządku społecznego. Zatarg między policją i organizatorami zebrania może być wyjaśniony przez naczelnika powiatu w ciągu 3 dni.

Pozostałe punkty projektu ustawy pozostały prawie bez zmiany. Inowacją jest, iż o ile zebranie otrzyma charakter, lub cel, odmienny od tych, jakie zostały zapowiedziane, policja ma prawo je zamknąć. Policja ma prawo być obecną na wszystkich zebraniach.

Postępowanie policji może być zaskarżone w sądzie.

Według ostatnich wiadomości Ministerstwo Spraw Wewnętrznych uchwaliło odroczenie rozważania nowego projektu ustawy o prasie zebraniach i o rejestracji organizacji do jesieni r.b.

Projekt nowej ustawy o wzmocnionej ochronie państwa wpłynę pod obrady Gabinetu Ministrów zaraz po zakończeniu wyborów do Samorządu.

Szezegółki nowej ustawy o samorządach kowieńskich. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, ostatni numer "Wiadomości Urzędowych" z dn.2 k.m. ogłasza nową ustawę o samorządach oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych, który wyznacza wybory do rad miejskich na dzień 15 czerwca.

Nowa ustawa, która się składa z 336 paragrafów, szczegółowo ujmuje prawa i działalność samorządów gminnych, powiatowych i miejskich.

Z głównych zmian, dotyczących samorządów miejskich, należy przytoczyć nast:

Prawo wyborcze do rady miejskiej przysługuje obywatelom Litwy w wieku od 24 lat, zamieszkałym w danym mieście nie mniej niż 1 rok oraz którzy: 1/ płacą podatek od nieruchomości, handlu, przemysłu, rzemiosła, bądź osobisty lub wreszcie podatek mieszkaniowy, 2/ są urzędnikami instytucji państwowych lub samorządowych.

Członkiem rady miejskiej może być obywatel Litwy, posiadający prawo wyborcze.

Rada miejska jest obierana na trzy lata.

Liczbę radnych ustala nast. tryb: w miastach, mających do 5 tys. ludności - 9 radnych, do 10 tys. - 12 radnych, do 20 tys. - 15, do 40 tys. - 21, do 60 tys. - 27, do 80 tys. - 30 i powyżej 80 tys. 36 radnych.

W mieście, będącem siedzibą rządu, jedną trzecią część członków rady miejskiej mianuje Gabinet Ministrów z pośród osób, posiadających prawo wyborcze.

Radzie miejskiej przewodniczy burmistrz lub jego pomocnik. Burmistrza i jego pomocnika wybiera rada miejska. Na burmistrza może być wybrana osoba w wieku nie młodszym niż 30 lat. W miastach pierwszej kategorii burmistrza i jego pomocnika zatwierdza Minister Spraw Wewnętrznych, w miastach drugiej kategorii - naczelnik powiatu. W razie niezatwierdzenia kandydatury przez powyższe władze, rada miejska wybiera nowego burmistrza. O ile i tym razem nie zostanie on zatwierdzony, wówczas burmistrza mianuje Gabinet Ministrów / w mieście będącem siedzibą rządu/ lub Minister Spraw Wewn. /w miastach pozostałych/.

W miastach drugiej kategorii burmistrz pełni swe funkcje

w ciągu kadencji rady miejskiej, w miastach zaś pierwszej kategorii - w ciągu 7 lat.

Ordynacja wyborcza w nowej ustawie uległa zmianie w tym sensie, iż głosowanie przy wyborach do rad miejskich ma się odbywać nie na listy, lecz na poszczególnych kandydatów, na nich wystawionych. Każdy wyborca ma w swym rozporządzeniu tyle głosów, jaka jest obieralna liczba radnych. Na każdego z obranego przez siebie kandydata wyborca może oddać jeden tylko głos.

Konferencja narodowców powiatu Kowieńskiego. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.99/, dn.3 V. r.b. odbyła się w Kownie konferencja przedstawicieli Związku narodowców z pow.Kowieńskiego. W konferencji wzięło udział 60 osób. Sprawozdanie w sprawach organizacyjnych złożył p.Dilba, w imieniu centralnego komitetu Związku wystąpił p.Łapenas. P.Łapenas, przemawiając o polityce wewnętrznej, szczegółowo się zatrzymał na stosunkach między rządem a kościołem w kraju. Między in. p.Łapenas oświadczył, iż tak niekorzystnego dla państwa konkordatu, jak Litwa, nie ma żadne państwo. Konkordat daje na Litwie tak wielkie prawa księżom, iż czują się oni jakgdyby konsulami Watykanu. Naogół p.Łapenas odezwał się o konkordacie w sposób bardzo ujemny.

W dalszym ciągu swej mowy p.Łapenas poruszył sprawę stosunków między partją narodowców a rządem. Stosunki te naogół nie są zadowalające.

Wkońcu konferencja przyjęła szereg rezolucyj, wypowiadając się między in. za usunięciem z instytucyj państwowych elementu nielitewskiego, za niewydawaniem obcokrajowcom świadectw pracy i in.

Ukaranie księdza. Jak podaje "Rytas", proboszcz rodziwiłski ks.F.Wenckus z rozporządzenia poniewieskiego sędziego pokoju został ukarany 400 litami grzywny z prawem zamiany na 3 tygodnie aresztu.

Nowy zarząd Związku Dziennikarzy. Jak podaje "Dzień Kowieński"/Nr.99/, dn.2.V.r.b. odbyło się walne zgromadzenie członków Związku Dziennikarzy, na którym obrano nowy zarząd w składzie nast.: dr.J.Purycki /b.prezes Związku/, dr.Rubinsztejn /naczelný redaktor "Id.Stim."/, A.Gricius /redaktor "Liet.Aid."/, W.Rastejnis /współpracownik "Liet.Aid."/, J.Palecki /naczelný redaktor s-ki wydawniczej "Naujas Žodis"/, i A.Bružas /naczelný redaktor "Musu Rytojus"/. Jako kandydaci weszli - J.Kardelis /nacz.redaktor "Liet.Žin."/, oraz E.Turowski /dyrektor ag.telefr."Elta"/.

Do Komisji Rewizyjnej obrano: F.Klimajtisa /"Musu Ryt."/, W.Oszkinisa /"Liet.Ukininkas"/ i A.Dedele /Liet.Aid./. Zgromadzeniu przewodniczył W.Gustajtis, naczelný redaktor "Lietuvos Aidasa".

Nowi członkowie zarządu podzielili się funkcjami w sposób następujący: Dr.Purycki - prezes; A.Bružas - wiceprezes; W.Rastejnis - sekretarz; Dr.Rubinsztejn - skarbnik; członkowie zarządu - J. Paleckis i A.Gricius.

Sprawą stosunków z dziennikarzami zagranicznymi zajmie się dyrektor ag.tel."Elta" E.Turowski.

Kompozytor Szymkus - dyrygentem Opery. Jak donosi "Dzień Kowieński" /Nr.99/, znany muzyk St.Szymkus z dniem 1 sierpnia obejmie stanowisko dyrygenta opery państwowej. Szymkus wrócił niedawno z zagranicy, gdzie odbył studja.

Wyjazd zagranicę Ministra Obrony Kraju. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.100/, Minister Obrony Kraju pułk.B.Giedrajtis dn.2 maja wyjechał zagranicę. Zastępuje go Minister Sprawiedliwości p.A.Žyliński.

Dokoła zamykania organizacji przez władze. Jak podaje "Dzień Kowieński" /Nr.100/, w związku z tem, iż ostatniemi czasy naczelnicy powiatów dokonali likwidacji licznych organizacji na prowincji, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych informuje, iż naczelnicy powiatów mają prawo zamykać jedynie takie organizacje, które w przeciągu roku były nieczynne.

Przymus szkolny. Jak podaje "Liet.Aid." /Nr.96/, z dniem 1 listopada r.b. wprowadzony zostanie przymus szkolny w gm. porzaterskiej /pow.Wilkomierski/.

Kongres Eucharystyczny w Szawlach. Jak podaje "Rytas" /Nr.97/, w dn.28 i 29 czerwca odbędzie się w Szawlach Kongres Eucharystyczny. Program Kongresu został już opracowany.

Dementi p.o. szefa policji litewskiej w sprawie zaprzeczeń "Rytasa". P.d. szefa policji zamieścił na łamach "Liet.Aid." /Nr.96/, list do redakcji, w którym zapowiada, że prawdziwości podanych przez siebie w swym wywiadzie o działalności K.A.K. faktów będzie mógł dowieść przed sądem, zaś na prasowe zaprzeczenia reagować nie będzie.

Jubileusz rektora uniwersytetu kowieńskiego. Jak podają "Lietuvos Žinios" /Nr.99/, odbył się w dn.3-go maja r.b. uroczysty jubileusz na cześć rektora uniwersytetu kowieńskiego prof.Wincentego Czepińskiego.z okazji 60-tej rocznicy urodzin.

Odszkodowanie wywłaszczonego obszaru niaka Zubowa. Jak podają "Lietuvos Žinios" /Nr.98/, Minister Aleksa zawarł układ z b.obszarnikiem Włodzimierzem Zubowem, na mocy którego ten ostatni otrzymał wzamian za wywłaszczone obszary rolne/2.525 ha/ 34 ha tytułem odszkodowania.

Powrót prof. Birżyszki. Jak podaje "Dzień Kowieński" Nr.100 w dn.3-go maja r.b. onegdaj powrócił ze Stanów Zjednoczonych prezes centralnego zarządu Związku Odzyskania Wilna prof.Birżyszka który gościł tam w kolonjach litewskich w sprawach Związku.

VII. SPRAWY KŁAJPEDZKIE.

Agitacja rewizjonistyczna na łamach tygodnika niemieckiego.

Na łamach znanego tygodnika niemieckiego "Die Voche"

ukazał się ostatnio artykuł p.t."Autonomes Memelland", w którym widnieją jaskrawe tendencje rewizjonistyczne. Podajemy poniżej charakterystyczny wstęp z tego artykułu:

"W dalekim północnym zakątku Rzeszy leży melancholijnie piękna ziemia niemiecka. Od 7 stuleci jest kraj Kłajpedzki ziemią niemiecką. w 1252 r. założyli Kłajpedę zakonnicy rycerze niemieccy, Litwini zaś w nieznaczonej ilości ukazywali się tu dopiero w wieku XVI. Niemiecką jest kultura kraju i jego mieszkańców, z których zaledwie nieznaczny odsetek jedynie pod względem mowy może być uważany za Litwinów. Brutalna siła bez jakiegokolwiek racji i bez wszelkiego głosowania wydała ludność 150.000 osób małemu państwu, stojącemu na obcym i wiele niższym stopniu rozwoju - jedynie dlatego, iż była niemiecka. Niech nasi bracia w kraju Kłajpedzkim wiedzą, iż Niemcy ich nigdy nie zapomną. "Kłajpeda" zawsze przostanie dla Niemców Memellandem, którego nazwa, brzmiąca w pieśni narodowej, pociąga wszystkie serca niemieckie.

Artykuł "Die Voche" ozdobiony jest ilustracjami, pod którymi umieszczone są zaprawione goryczą napisy. Jedna ilustracja przedstawia np. litewski statek policyjny, stojący samotnie i bezczynnie w pustym porcie Kłajpedzkim. Druga ilustracja przedstawia cokoły pomników niemieckich z których usunięto posągi, trzecia wreszcie przedstawia, jak na tabliczce z nazwą ulicy zrobiono z "Friedrich Wilhelmstrasse" "Laukininku gatve" i t.d.

